

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

§. Decimus. Summarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

(159) A dictorum diocesanorum & ordinariorum jurisdictione. De Diocesanorum & ordinariorum differentia & cujuslibet indistincta jurisdictione dictum est supra non uno in loco. *Schoho 60. & 61.*

(160) *Penitus sine exempti.* Id est omnino & absolute, integre, plene & perfecte. Dicitur enim *penitus*, significat omni casu totaliter & indistincte. *Hieron. Grat. de cons. lib. 3. part. 6. cap. super eo de heretic. Socin. lib. 1. §. Si mihi stipulanti col. 2. de cons. obig. Præcisè & sine aliqua modificatione aut limitatione.* *Jacobus Antonius Murda de jurisdic. inter Ecclesiast. & secularem exercenda. cent. 2. casu 85. n. 19. Tirag. Siquam, verb. Revertatur n. 87. da revoc. donat.*

§. DECIMUS
SUMMARIUM.

1. Familiares an gaudeant exemptione domesticorum.	7. Recreationis causa absentes an exemptionem perdant.
2. Ecclesia Romana encomia.	8. Dispositio de tempore est arbitraria.
3. Exemptio non gaudet, nisi qui actu servat.	9. Curia quid significet.
4. Domestici qui dicantur.	10. Absentia qualis sit censenda.
5. Continuus domesticus quis dicatur.	11. Cardinalium familiares an sit exempti.
6. Absentes causa Ecclesia, habentur pro presentibus.	12. Moniales exemptas an diocesanis visitent, adjiciuntur hic octo questiones.

(161) **D**ignum quoque & etiam congruum (162) quod ex familia Romana Ecclesie Cardinalium familiaribus (164) illi dumtaxat (165) privilegio exemptionis gaudeant, qui actu (166) domestici (167) & continui (168) sunt commensales (169) vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi (170) vel qui recreationis causa (171) ad tempus (172) a Romana curia (173) absentes fuerunt (174) ceteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus, que minus coercionis diocesanorum & ordinariorum subjaceant, familiaritatis hujusmodi privilegium nullatenus suffragetur.

SCHO-

SCHOLIUM.

(161) Dignum quoque & etiam congruum. Descendit hic Pontifex ad familiaritatem Cardinalium, cum enim ambigere hactenus fuerit disputatum, num generalis dispositione comprehendantur Cardinales, Navar. de dati. & promissis pro iurisdic. ordin. in exemptos lib. 1. quest. 5. num. 6. & 16. Dubitari à quibusdam potest, num Cardinalium familiares, qui dominorum privilegio gaudere solent, scripsi lib. 1. de iurisd. ord. in Exempt. quest. 30. hac constitutione comprehenderentur. Itaque ut Pontifex ambiguitatem omnem tollat, quibus in casibus Cardinalium familiares, qui alioquin regulariter exempti sunt. d. quest. 30. & 32. num. 5. Andreas Barbatus de prestantia Cardinalium, Bonducius de Villadiego de origine, dignitate & potest. Cardinalium, ordinario subici debent hic constituit. Dignum autem & congruum censent Pontifex certis in casibus familiares Cardinalium subiciere potestati & iurisdictioni ordinariarum. Tum quia ea favorabilis est, scripsi d. lib. 1. quest. 4. Tum quia Exemptiones causa sunt vitæ laxioris, uti ante notavimus Scholio 18. Notandum est, Pontificem hic uti duabus dictionibus, Quoque, etiam, quæ idem significant, implicarique idem jus & factum, Hier. Grat. conf. 13. num. 27. pari. 2. Alex. 1. in 3. not. C. Qui admitt. ad ben. poss. Imo expriment casum magis dubitabilem, simulque implicent casum minus dubitabilem. Hier. Grat. conf. 29. num. 68. pari. 2. gloss. Clem. 2. vers. Ecclesia de Heret. Barth. l. supra iter §. officium ff. de aqua pluviæ arcendâ. Dicitur & DD. l. qui se patrii C. unde liberi.

(162) Arbitrantes. Arbitrium hoc summi Pontificis vim legis obtinet. §. quod principi de iustit. & iure l. 1. C. de mandat. principum. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 2. casu 185. num. 3. & seqq.

(163) Quod ea sancta Romane Ecclesie Cardinalium familiaribus. Sicut omnes rivuli à fonte, ita omnes Ecclesie à Romana derivantur. ca. fin. 11. dist. Can. loquitur 24. quest. 1. que est capitularum omnium ratione principii institutionis & prælationis. cap. quamvis 21. dist. ca. 1. 22. dist. ubi præpositus. Diciturque Domina. ca. oportebat 29. dist. Accer. ca. qui abstulerit 12. quest. 2. ca. fin. de foro compet. ca. non docet. dist. 12. Magistra d. ca. fin. quia primam præcipuamque curam inferiorum Ecclesiarum gerit. Rebuff. l. quibus ff. de verb. signif. caputque est & Regula omnium aliarum, uti eleganter docet D. Bernardus epist. 125. 126. 130. lib. 2. & 4. de Consider. ad Eugen. ca. in memoriam dist. 20. 21. 22. per tot.

(164) Illi duntaxat. De hac dictione scripsimus quædam antea Scholio 159. (165) Privilegio Exemptionis gaudeant qui actu. Ratio est, quia nemo potest Privilegio familiaritatis gaudere, nisi qui actu & continuè versatur in exercitio sui

huius officii, Cassad dec. 1. De verb. sig. Card. cons. 126. num. 11. August. Bero. familiarum
 quest. 35. de quo ego alio in loco, libr. 1. de iurisdic. ordin. in exempt. quest. 30. qua de
 re vide plenus commentaria Ioannis à Chockier mei fratris ad Regulas Cancel-
 lariae Reg. 30. n. 41. fol. 312. & ego infra Schol. 168.

(166) **Domestici.** Significatio domestici, opinione nonnullorum, differt à
 significatione familiaris. Quippe domestici dicuntur ii omnes, quibus imperari
 potest ratione patriæ, aut Dominicæ potestatis, familiares vero dicuntur v.g. con-
 sanguinei, coloni adscriptitij, mercenarij, sive ij mercede, sive gratis inserviant. Abb.
 ca. in literis num. 5. ubi & Felinus caterique aggregatum de testib. Bald. l. C. Si rector
 provincie & in l. 1. C. Si quacunque prædictus potest. existimaverim tamen hic in
 constitutione significationem domestici tantumdem inferre ac familiaris. Sunt enim
 duo hæc vocabula domesticus & familiaris synonyma. Anton. de Butrio d. cap. in
 literis se libus num. 1. & 2.

(167) **Et continui sunt.** Iudaice id, & ad literam non est intelligendum
 Continuatio enim non dicitur ininterrupta licet quispiam quandoque ablit causa
 aliqua rationabili l. si quis ira ubi Barth. & Bald. ff. de condit. & demotr. l. memoria ff.
 de Manumiss. testam. R. buff. de privileg. scholar. privileg. 23. num. 3. & 4. Petrus de
 Moneta de distrib. quotidianus part. 2. quest. 5. sex & gloss. cap. fin. de verb. sig. in 6. ubi
 Fran. num. 9. explicat qualiter verbum continuo intelligi debeat. Satis est quod ani-
 mum revertendi ad servitium non arg. §. pavonum iust. de rer. divis. Qui enim ab-
 est brevi tempore à loco, animo tamen redeundi, dicitur continuo commoratus
 in loco, etiamsi aliquo temporis intervallo abfuertit, c. 27. fin. ubi glo. de verb. sig. in
 6. l. malum in fin. ff. de verb. sig. Rebuff. d. loco. At vero quando revertendi animum
 deservisse quis sit censendus, pendet ex varijs caulatum figuris, ac iudicantis arbitrio
 arg. §. Revertendi iust. de rer. divis. Certè si cessante causa ob quam abest non rever-
 tatur. revertendi animum deservisse censetur, l. si cui in provincia §. tandem l. hi qui
 ff. Ex quib. causis maiores Moneta d. quest. 5. nu. 32.

(168) **Sunt commensales.** Familiaris, & continuus commensalis dicitur ille
 qui continuus Domini servitijs adhsit, ut quia præsto sit ad tenendum stipendium
 & calcaria, & qui de pane, & vino Domini vivit ita August. Bero. d. quest. 35. num. 3.
 arg. l. questum §. si instructum ff. de fundo instr. Quid autem si quispiam non sit de
 servitio Cardinalis, habeat tamen quotidie à Cardinali certam panis & vini por-
 tionem? idem Augustinus Bero censuit talem pro familiari, aut domestico non
 habendum, d. num. 3. Censetur enim ob quotidianam illam cibi, vini que portio-
 nem, potius Vasallus de Cavena quam domesticus seu familiaris. ca. 1. §. sciendum
 ubi Bald. de feudi cognit. & in cap. 1. in 1. responso vers. quid de feudo de feudo guardie.
 Commensalitas enim consistit in facto, & usu, ideoque ficti commensales non
 comprehenduntur. Seraphin. de cis. 1251. numer. 6. & seqq. Anchar. conf. 398. Cast. conf.

90 In Confit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin moderant.
conf. 340. lib 1. Barb. l. si is qui pro emptore num. 23. ubi las. num. 120. ff. de usucap. per
cap. fin. de verb. sig. in 6.

(169) Vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi. arg. l. fin.
6 C. de agentibus in rebus li. 12. Sic & beneficii abentes ob servitia Ecclesie, Episcopi
Cognati Cardinalis, Papae, beneficiorum suorum jura fructusque non amittunt. Mo-
neta d. loco part. 2. quaest. 8. cum seqq. Nec tantum abesse licet gratia Cardinalium,
rex. & glo. cum DD cap. fin. de verb. signif. in 6. Sed etiam propriorum negotiorum
causa glo. d. cap. fin. Denique abentes qui praesentialitatis habet indulgentiam pro pre-
sente habetur. Ioannes à Chokier meus frater ad Reg. Cancell. Reg. 30. numer. 45.
folio. 313.

7 (170) Vel qui recreationis causa. Privilegium non admittitur ex eo quod quia
gratia spatium ablit, inquit Rebuffus de privileg. Schol. privil. 23. num. 3. arg. l. medi-
cus ff. de oper. libert. l. ult. C. de praeposito sacri cubiculari lib. 12. Pontifex recte censuit
nimium nonnunquam relaxandum, nam uti Ovidius ad Pisonem.

nec enim sacundia semper.

Adducta cum fronte placet, non semper in armis

Bellica turba manet, nec tota classica horror

Nocte dieque gemit, non semper Gnosius arcus

Destinat, exempto sed laxat cornua nervo

Et galea miles apud & latus ense resolvit.

Eadem est ratio si quis valitudinis suae causa ablit. gloss. cap. fin. de verb. signif. in 6.
cum servus §. strictus ff. de statu liberis.

8 (171) Ad tempus Quotiescumque à lege vel homine fit indeterminata men-
tio temporis illud indicantis est arbitrio relinquendum. Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent.
1. casu 6. n. 13.

(172) A Romana Curia Curiam nonnulli ethimologizant à Cura unde Poeta
quidam.

Si curiam cures dabit tibi curia curas

Vivit secure cui non est curia cura.

9 Sed postposita ethimologia quae fallax est ut ostendam in tractatu de privilegiis
senectus varia & aequivoca est huius nominis significatio ubi late ostendit Ni-
colaus Boetius in 1. addit. ad tract. Joannis Montague de parliamentis num. 5. & seqq.
vol. Oceani 12. Sumitur enim large stricte strictius Lucas de penna in l. Curiales &
de decur. lib. 10. late Gonsales de mensibus & alternat. gloss. 13. §. 1. num. 18. proprie ta-
men curia Romana sumitur pro loco ubi est Papa aut pro loco ubi est causarum
& litterarum Apostolicarum audientia licet ibi Papa non sit, uti ostendit Io à Cho-
kier frater meus in Comment. ad Reg. Cancellaria Reg. 5. num. 15. arg. l. pen. in fin. ff.
de iust. & iure. Qui plura de Rom. Curia quae dicitur mater aliarum voluit videat
Gon-

Gonsalem d. §. 1. per totum. Quid autem si ipsemet Cardinalis à Rom. Curia absit. vide iter Gonsalis de mensib. & alternat. Episcop. gloss. 24. nu. 146. & 148.

(173) Absentes fuerint. Absentiæ materia enucleant inter ceteros. Petrus de Moneta tract. de distribut. quotid. par. 2. quæst. 5. Vel cap. quoniam frequenter ut li- te non contest. Alciat. l. Mulieris §. abest ff. de verb. sig. Satis sit hinc meo instituto annotasse ab arbitrio iudicis pendere quæ sit dicenda brevis longa aut diuturna ab- sentia. Menoch. de arbit. iud. casu 62. num. 2. ut & quæ censenda sit absentia iusta lau- dabilis vel iniusta & illaudabilis. Odd. tract. de rest. in integ. quæst. 5. art. 6. nu. 41. Mone- ta d. q. 5. n. 16.

(174) Ceteris vero etiam familiaritatis literas habentibus quo minus coercioni di- cte sanorum & ordinariorum subiaceant familiaritatis huiusmodi privilegium nullate- nus suffragetur. Pontifex concludit hunc paragraphum statuens neminem posse pri- vilegio exemptionis in vim familiaritatis Cardinalitatis habere attestaciones familiaritatis. Franc. prærequiritis, ne quidem si Cardinalitatis habeat attestaciones familiaritatis. Franc. 11 cap. fin. num. 8. & fin. de verb. signif. in 6. Cardinales enim exemptionem ab ordi- natio nemini possunt concedere, uti alias notavi. l. 1. de iurisdict. in Exempt. quæst. 3. num. 13. ergo nec etiam attestatoriales familiaritatis dare quibus exemptio concedatur, ne per indirectum eis permittatur quod per directum prohibetur. cap. Cum quid de Reg. iur. in 6. l. oratio ff. de sponsalibus. nec etiam possunt hæ exemptiones trahi de casu vero ad casum fictum quod fieret si fucio & quæsto colore qualis qualis familiari- tatis exemptionis privilegium quod Cardinales concedere non possunt. d. lib. 1. quæst. 2. n. 13. & q. 24. concedi possent.

§. VNDECIMVS.

SUMMARIUM.

- 1. Cui competat visitatio.
- 2. An hæc constitutio comprehendat omnes moniales.
- 3. Quid si collegium sit mixtum.
- 4. Quid si canobium alteri subst.
- 5. Quid de canonicatibus secularibus.
- 6. Quid si exempta sint à visitatione & an sint tales.

(175) **E**T cum eisdem diocesanis ut monasteria monialium Se- di Apostolicæ immediate subiecta in eorum dioccesibus consistencia semel in anno visitare possint per constitutionem in Concilio Viennensi editam quæ incipit Attendentes plena fue- rit

M 2